

UOT: 341.4

DOI: 10.34826/NAA.2020.22.3.009

**2016-2020-Cİ İLLƏRDƏ AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA MALİYYƏ
BAZARLARINA NƏZARƏTİN TƏŞKİLİNİN HÜQUQİ ƏSASLARI*****Rüstəməzadə A.X., **Baxışov Ə.M.****Milli Aviasiya Akademiyası****Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Hüquq və İnsan Haqları İnstitutu*

Azərbaycanda maliyyə bazarlarına nəzarətin təşkili üçün hüquqi əsaslar Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının ayrı-ayrı müddəalarında öz əksini tapmışdır. Konstitusiyanın 94-cü maddəsinin birinci hissəsinin 15-ci yarımbəndinə əsasən, maliyyə fəaliyyətinin əsasları, vergilər, rüsumlar və ödənişlər haqqında ümumi qaydalar Milli Məclis tərəfindən müəyyən edilir. Nəzarətin təşkilini ayrıca fərmanlar ilə ətraflı tənzimləmək təcrübəsindən geniş istifadə olunur. Azərbaycan Respublikası Maliyyə Bazarlarına Nəzarət İdarəsi (FİMSA) "Azərbaycan Respublikası Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasının yaradılması haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 3 fevral 2016-cı il tarixli Fərmanı ilə yaradılıb. FİMSA Nizamnaməsi, qurulmasından bir ildən çox müddətdə, fəaliyyətlərinin daha təsirli bir şəkildə təşkil edilməsinə ehtiyac duyulduğu üçün 2017-ci ildə dəyişdirildi. FİMSA-nın fəaliyyətinin tənzimlənməsi sahəsində aparılan islahatlar, bir çox normativ hüquqi aktlardakı dəyişikliklər fəaliyyətinin davamlılığını təmin etmək üçün yetərli olmadığını söyləməyə əsas verir. Onun maliyyə bazarlarını daha müasir və effektiv şəkildə idarə etmək üçün yaradılsa da, gözlənilən nəticələri tam doğrultmadı. Nəticədə, Prezidentin 28 noyabr 2019-cu il tarixli "Maliyyə xidmətləri bazarında tənzimləmə və nəzarət sisteminin idarə edilməsinin təkmilləşdirilməsi haqqında" Fərmanı izləndi. Sifarişlə FİMSA ləğv edildi və səlahiyyətləri Mərkəzi Banka verildi. Mərkəzi Bankın maliyyə bazarlarına nəzarətin səmərəliliyinin təmin edilməsi istiqamətində əldə olunmuş irəliləyişin hərtərəfli qiymətləndirməsi üçün vaxt lazımdır.

Açar sözlər: *maliyyə bazarı, nəzarət, fərman, nizamnamə, islahat, tənzimləmə, maliyyə xidmətləri, Mərkəzi Bank.*

Azərbaycanda maliyyə bazarlarının təşkilinin hüquqi əsasları Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının ayrı-ayrı müddəalarında əks olunmuşdur [1]. Konstitusiyanın 94-cü maddəsinin birinci hissəsinin 15-ci yarımbəndinə əsasən maliyyə fəaliyyətinin əsasları, vergilər, rüsumlar və ödənişlərə dair ümumi qaydalar Milli Məclis tərəfindən müəyyən edilir. Göründüyü kimi, Konstitusiyada maliyyə bazarlarına nəzarətin tənzimlənməsi ilə bağlı birbaşa norma mövcud deyil. Milli Məclis isə maliyyə bazarları sahəsində fəaliyyətin hüquqi əsaslarını, yəni subyektlərin hüquq və vəzifələri, lisenziyalaşdırma, icazələrin alınması, tənzimləmə və nəzarətin daha ümumi müddəalarını əks etdirən qanunların qəbulunu həyata keçirir. Bununla əlaqədar olaraq, nəzarətin təşkilinin detallı şəkildə tənzimlənməsi ayrı-ayrı fərmanlarla tənzimlənməsi təcrübəsi geniş tətbiq edilir. Belə bir tənzimlənmənin konstitusion hüquqi əsası isə Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin birinci hissəsinin 32-ci yarımbəndindən irəli gəlir.

2016-cı ildən başlayaraq, Azərbaycan Respublikasında maliyyə bazarlarına nəzarətin institusional təşkili əvvəlki 20 illik dövrdə formalaşmış təcrübənin tamamilə fərqli şəkildə həyata keçirilməyə başlamasında da fərmanlarla tənzimləmə xüsusi rol oynayır. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 3 fevral 2016-cı il tarixli 760 nömrəli "Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatası publik hüquqi şəxsin yaradılması haqqında" Fərmanı ilə maliyyə bazarlarına nəzarətə yeni yanaşmanın formalaşmasının hüquqi əsası qoyuldu [2]. Fərmanda qəbulunun zəruriliyi, Azərbaycanda, eləcə də bütün dünyada gedən iqtisadi-siyasi proseslər maliyyə bazarları sahəsində fəaliyyətin sürətləndirilməsi, şəffaflığın təmini, tənzimləmə və nəzarətin optimallaşdırılması, bu sahələrdəki fəaliyyətə ictimai nəzarətin formalaşdırılması labüdlüyü ilə əsaslandırıldı. Bununla yanaşı daha sabit, stabil, rəqabətə davamlı maliyyə bazarının

olması üçün prosesə cəlb edilmiş bütün tərəflərin hüquqlarının səmərəli və effektiv qorunması mexanizminin olması vacibliyi də qeyd edilirdi. Beləliklə, Fərmana əsasən Azərbaycan Respublikasının qiymətli kağızlar bazarı, investisiya fondları, sığorta, kredit təşkilatları (bank, bank olmayan kredit təşkilatları və poçt rabitəsinin operatoru) və ödəniş sistemləri fəaliyyətinin lisenziyalasdırılması, tənzimlənməsi və nəzarəti, habelə cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılması və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinin qarşısının alınması sahəsində nəzarət sisteminin təkmilləşdirilməsini, həmçinin bu sahələr üzrə nəzarət sisteminin şəffaflığını və çevikliyini təmin etmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatası publik hüquqi şəxsi (MBNP) yaradıldı.

Beynəlxalq təcrübədə maliyyə bazarları üzrə nəzarət və tənzimləmənin vahid dövlət qurumunda birləşdirilməsinə çox rast gəlinir. Məsələn, 23 iyul 2013-cü il tarixli “Rusiya Federasiyasının Mərkəzi Bankına maliyyə bazarları sahəsində tənzimləmə, yoxlama və nəzarət səlahiyyətlərinin ötürülməsi ilə əlaqədar Rusiya Federasiyasının xüsusi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər edilməsi haqqında” Qanunla Rusiya Federasiyası Mərkəzi Bankı maliyyə bazarlarının demək olar ki, bütün iştirakçılarna münasibətdə vahid nəzarət orqanı oldu [3]. Eyni yanaşma Avropa ölkələrindən İsveçrə Konfederasiyasının maliyyə bazarlarına nəzarət qurumu olan FİNMA, Almaniya Federativ Respublikasının Federal Maliyyə Nəzarəti Qurumu (BaFİN), Avstriyanın Respublikasının Maliyyə Bazarları Qurumu, Polşa Respublikasının Maliyyə Nəzarəti Orqanı və digər ölkələrdə tətbiq edilirdi [4, səh. 1; 5, səh. 1; 6, səh. 1; 7, səh. 1].

Qurum təşkilati hüquqi formasından da göründüyü kimi, publik hüquqi şəxs olaraq, fəaliyyətində “Publik hüquqi şəxslər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun müddəalarını da mütləq şəkildə əsas götürməli idi [8]. MBNP-nin Nizamnaməsinin qüvvəyə minməsi gündən Azərbaycan Respublikasının Qiymətli Kağızlar üzrə Dövlət Komitəsi, Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Dövlət Sığorta Nəzarəti Xidməti və Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı yanında Maliyyə Monitorinqi Xidməti ləğv edilirdi.

Fərmana əsasən MBNP-nin təsisçisinin dövlət olması onun idarəetmə orqanlarının formalaşmasına da birbaşa təsir etmişdir. Belə ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Fərmana əsasən MBNP-nin nizamnamənin və strukturunun təsdiqi, nizamnamə fondunun miqdarının müəyyən edilməsi, nəzarət orqanının sədrinin və üzvlərinin vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edilməsi, icra orqanlarının (kollegial və ya təkbaşçı) yaradılması, onların səlahiyyətlərinin müəyyənləşdirilməsi və səlahiyyətlərinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi kimi mühüm əhəmiyyətli səlahiyyətlərin təsisçinin adından həyata keçirilməsi səlahiyyətini müəyyən edirdi. Eləcə də, Fərmanda Qurumun idarə edilməsi strukturunun digər mühüm elementləri də əks olunurdu.

Qurumun fəaliyyəti ilə bağlı vacib addımlardan biri normativ hüquqi aktda MBNP-nin yaradılması ilə bağlı dəyişikliklər edilməsi idi. Sonrakı dövrlərdə bir çox qanunlar və digər normativ hüquqi aktlarda dəyişikliklər edilməsi ilə bağlı müxtəlif hüquqi aktlar, məsələn, “Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” 4 mart 2016-cı il tarixli Qanun, 7 sentyabr 2016-cı il tarixli iki fərman, Nazirlər Kabinetinin 23 avqust 2016-cı il tarixli və 13 fevral 2017-ci il tarixli qərarları qəbul edilmişdir ki, bunlar da Palatanın fəaliyyətinin hüquqi baxımdan təşkilinin təmininə yönəlmişdir [9-13].

2016-cı il 10 mart tarixli 828 nömrəli Fərmanla təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasının Nizamnaməsi” MBNP-nin fəaliyyətini əsas tənzimləyən normativ hüquqi akt idi [14]. Bu Nizamnamə ilə Qurumun fəaliyyətinin əsasları - müstəqilliyi, sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmağın qadağan edilməsi, müstəqil balansla, möhürə malik olması qeyd olunmaqla yanaşı, fəaliyyətinin məqsədləri və istiqamətləri də müəyyən edilmişdi. Qurumun nizamnamə kapitalı beş milyon manat olaraq təsdiq edilmişdi. Palatanın əsas məqsədi kimi “Azərbaycan Respublikasında maliyyə bazarlarının səmərəli fəaliyyətini və dayanıqlığını təmin etmək, kreditorların, sığortalıların, investorların və maliyyə bazarlarının digər iştirakçılarının hüquqlarını qorumaq” qeyd edilmişdir. Fəaliyyət istiqamətləri kimi maliyyə bazarlarında vahid siyasətin formalaşdırılmasında iştirak, onun həyata keçirilməsinin təmini, makroprudensial nəzarətin həyata keçirilməsi, müvafiq normativ xarakterli aktların qəbulu, lisenziyalasdırma, çirkli pulların yuyulmasının qarşısının alınması sahəsində nəzarət, əmanətlərin sığortalanması sahəsində

nəzarət və s. Qurumun fəaliyyətində Azərbaycan üçün nəzarət qurumlarına münasibətdə tətbiq edilən yeniliklərdən biri onun publik hüquqi şəxs olması idisə, digəri isə onun idarəedilməsinin təşkilati strukturu idi. Nizamnamədə Palatanın idarəetmə orqanları ikipilləli sistem üzrə, fəaliyyətinə nəzarət orqanı olan Direktorlar Şurası və icra orqanı olan İdarə Heyəti müəyyən edilmişdir, ümumi nəzarət isə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məxsusdur. Direktorlar Şurası beş nəfərdən və İdarə Heyəti doqquz nəfərdən ibarə olmaqla beş il müddətinə təyin edilirdi. Həmçinin, Azərbaycanda dövlət qurumları arasında rəsmi sənədlərdə ikili imza prinsipi də ilk dəfə Palatanın fəaliyyətində tətbiq edildi. Nizamnamənin 9-cu bəndinə uyğun olaraq, Direktorlar Şurasının qərarları (normativ xarakterli aktlar istisna olmaqla), Prezidentə, digər dövlət qurumlarına ünvanlanan məktublar Direktorlar Şurasının sədri və Baş icraçı direktor və ya İdarə Heyətinin müvafiq üzvü tərəfindən imzalanmaqla rəsmiləşdirilməli idi. Qeyd edilməlidir ki, maliyyə bazarlarına nəzarət orqanlarında ikipilləli idarəetmə strukturu yavaşması müasir maliyyə bazarlarına nəzarət sistemi olan ölkələrdə, məsələn, İsveçrə Konfederasiyasının nəzarət orqanında tətbiq edilir [15, səh.1].

MBNP-nin fəaliyyətinin müstəqilliyinin təmin edilməsi sahəsində hüquqi təminatlardan biri, onun büdcə vəsaitlərinin asılılığını tamamilə aradan qaldırılması üçün nəzarət etdiyi subyektlərdən yığılan haqların müəyyən edilməsi idi. Bununla bağlı olaraq, Palatanın 5 aprel 2017-ci il tarixli Qərarı ilə "Maliyyə bazarlarında nəzarət edilən subyektlər tərəfindən Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasına ödənilən haqların tənzimlənməsi Qaydaları" təsdiq edildi və yığılmalı haqların miqdarı və ödənişi ilə bağlı məsələlər müəyyənləşdirildi [16].

Palatanın yaradılmasından sonra onun fəaliyyətinin ayrı-ayrı istiqamətlərində effektivliyi daim nəzarətdə olmaqla, müzakirələrə də səbəb olurdu. Bunun əsas səbəblərindən biri, dövlət qurumları üçün xarakterik olmayan xüsusiyyətləri, bəzi fəaliyyət müstəqilliyinin yaratdığı sualların olması idi. Təsis edilməsindən bir ildən bir qədər artıq müddət keçdikdən sonra, fəaliyyətinin daha effektiv təşkilinin zərurətindən irəli gələrək 2017-ci il 23 iyun tarixli Fərmanla Palatanın Nizamnaməsində dəyişikliklər edildi [17]. Dəyişikliklər Palatanın fəaliyyətinə nəzarətin artırılması məqsədilə kənar auditor təyini, maliyyə planlaşdırılması, büdcəsinin təsdiqi, ödənilən haqların məbləğini və ödənilmə qaydasının müəyyən edilməsi, bir sıra lisenziya və icazələrin verilməsinin, strukturu, ştat vahidlərinin ümumi sayı və işçilərin əməkhaqlarının Prezidentlə razılaşdırılmasını təsbit edirdi. Eyni zamanda, Nizamnamədə edilən dəyişikliklərlə praktiki cəhətdən effektiv olmayan, Azərbaycan reallığında özünü doğrultmayan ikili imza prosesi ləğv edildi və hər bir idarəetmə orqanı özlərinin səlahiyyətinə aid sənədləri imzalamaları təsbit edildi.

MBNP-nin maliyyə və fəaliyyət müstəqilliyinin məhdudlaşdırılması beynəlxalq yanaşma ilə bəzi uyğunsuzluqlar yaradırdı. Belə ki, nəzarət orqanlarının effektiv fəaliyyəti üçün onların tənzimlənmə, nəzarət, institusional və maliyyə müstəqilliklərinin olması zəruri hesab edilir [18, səh. 13-22; 19, səh. 2]. Mövcud halda isə, həmin dörd məsələ üzrə sərbəst qərar qəbulu çərçivəsi daraldılmışdır. Lakin Nizamnaməyə edilmiş 23 iyun 2017-ci il tarixli dəyişikliklər, onların qaçılmaz olduğunu və bütün maliyyə sisteminin sabitliyi üçün narahatlığın aradan qaldırılmasında vacib olduğunu deməyə əsas verir. Eyni zamanda qeyd edilməlidir ki, xarici ölkə təcrübələrində də, maliyyə bazarlarına nəzarət orqanlarının fəaliyyəti çərçivəsinin məhdudlaşdırılması tətbiq edilir. Belə ki, Avstriya Respublikasının Maliyyə Nəzarəti Qurumunun fəaliyyəti hüquqi baxımdan Parlament tərəfindən monitoring olunur və Maliyyə Nazirliyi tərəfindən isə hüquqi nəzarət edilir [6, səh. 2].

Daha sonrakı dövrdə Palatanın fəaliyyətini tənzimləyən sənədlərdə edilən dəyişikliklər onun fəaliyyətində problemlərin olduğunu deməyə əsas verdi. 4 oktyabr 2018-ci il tarixli 288 nömrəli Fərmanla MBNP-nin yeni Nizamnaməsi təsdiq edildi [20]. Əvvəlki Nizamnamədən ümumi müddəalar, məqsəd hissəsində, hüquq və vəzifələrinin genişləndirilməsində fərqlərlə yanaşı əsas yenilik onun idarəedilməsi strukturunun dəyişdirilməsi oldu. Palatada ikipilləli idarəetmə sistemi birpilləli sistemlə əvəz olundu və bununla da qurumun birbaşa idarəedilməsinə məsul orqanı, onun İdarə Heyəti müəyyənləşdirildi. İdarə Heyəti üzvləri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən vəzifəyə 5 il müddətinə təyin və azad edilən beş üzvdən ibarət olan, Palatada həm icra, həm də nəzarəti həyata keçirən idarəetmə orqanı oldu. Eyni zamanda, lisenziyaləşdirmə sahəsindəki hüquqlar genişləndirilərək, yalnız bank və sığorta

fəaliyyətinə lisenziyanın Prezidentlə razılaşdırılmaqla verilməsi müəyyən edildi. Yəni, maliyyə bazarları sahəsində digər bütün lisenziya və icazələrin verilməsi, eləcə də bütün nəzarət edilən subyektlər üzrə isə lisenziyaların ləğvi Palatanın tam müstəqil həyata keçirdiyi səlahiyyəti oldu.

Yeni Nizamnamədə əlavə edilən vacib müddəlardan biri də kənar auditorla bağlı məsələnin tənzimlənməsi idi. Belə ki, Palata öz fəaliyyətinin müstəqil surətdə yoxlanılması üçün kənar auditor cəlb etməli və onunla ardıcıl 3 ildən artıq müddətə müqavilə bağlaya bilməzdi. Bu isə Palatanın fəaliyyətinə kənar nəzarətin artırılması və şəffaflığın təmininə yönəlmişdir. Eləcə də, Nizamnamədə MBNP-nin ləğvi və yenidən təşkili qərarının Prezident tərəfindən qəbul edilməsi ilə bağlı ayrıca 9-cu bənd də əlavə edilmişdir.

Palatanın fəaliyyətinin tənzimlənməsi sahəsində aparılan islahatlar, bir çox normativ hüquqi aktlarda edilən dəyişikliklər onun fəaliyyətinin davamlığının təmin edilməsi üçün yetərli olmadığını deməyə əsas verir. Maliyyə bazarlarına nəzarətin daha müasir əsaslarla və effektiv həyata keçirməsi üçün yaradılsa da, nəzərdə tutulan nəticələr baxımından tam olaraq özünü doğrultmadı. Bunu “Maliyyə xidmətləri bazarında tənzimləmə və nəzarət sisteminin idarəedilməsinin təkmilləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 28 noyabr 2019-cu il tarixli Sərəncamının adında və preambulasında qeyd edilən fikirlərdən irəli gələrək görmək olar [21]. Qeyd edilən Sərəncamla MBNP-nin gələcək hüquqi statusu dəyişdirildi və 1-ci bəndinə əsasən Palata ləğv edildi, onun səlahiyyətləri, o cümlədən onun maliyyə xidmətləri bazarında lisenziyaləşdirmə, tənzimləmə və nəzarət, investorların və maliyyə xidmətləri istehlakçıların hüquqlarının qorunması sahəsində vəzifə və hüquqları Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankına verildi. Habelə, Palatanın əmlakı da Mərkəzi Banka ötürüldü və bununla bağlı müvafiq təhvil-təslim işlərinin həyata keçirilməsi üçün bütün zəruri tədbirlərin görülməsi, bir sıra aidiyyəti qanunlarda və digər qanunvericilik aktlarında zəruri dəyişikliklərin edilməsi barədə təkliflərin hazırlanaraq Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim edilməsi də Sərəncamla Mərkəzi Banka tapşırıldı.

Göründüyü kimi, Mərkəzi Bankdan maliyyə bazarlarına nəzarətlə bağlı ciddi gözləntilər vardır. Mərkəzi Bank tərəfindən maliyyə bazarlarına nəzarətin təşkilinin effektivliyinin və maliyyə sabitliyinin tam və dayanıqlı təmin edilməsində əldə edilmiş nailiyyətlərin hərtərəfli və dərinlən qiymətləndirilməsi üçün zaman tələb olunur.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası [Elektron resurs]. <http://www.e-qanun.az/framework/897>.
2. “Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatası publik hüquqi şəxsin yaradılması haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 3 fevral 2016-cı il tarixli 760 nömrəli Fərmanı [Elektron resurs] <http://www.e-qanun.az/framework/31990>.
3. “Rusiya Federasiyasının Mərkəzi Bankına maliyyə bazarları sahəsində tənzimləmə, yoxlama və nəzarət səlahiyyətlərinin ötürülməsi ilə əlaqədar Rusiya Federasiyasının xüsusi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər edilməsi haqqında” Rusiya Federasiyasının 23 iyul 2013-cü il tarixli 251-FZ nömrəli Qanunu [Elektron resurs].
4. “Swiss Financial Market Supervisory Authority (FINMA)” [Elektron resurs].
5. “Functions and history” [Elektron resurs]. https://www.bafin.de/EN/DieBaFin/AufgabenGeschichte/aufgabengeschichte_node_en.html
6. “Supervision in Austria” [Elektron resurs] <https://www.bmf.gv.at/en/topics/financial-sector/financial-market-supervision.html#:~:text=Supervision%20in%20Austria,by%20the%20Ministry%20of%20Finance>
7. “Tasks and objectives”, https://www.knf.gov.pl/en/ABOUT_US/Tasks_and_objectives
8. “Publik hüquqi şəxslər haqqında” Azərbaycan Respublikasının 29 dekabr 2015-ci il tarixli 97-VQ nömrəli Qanunu [Elektron resurs] <http://e-qanun.az/framework/31994>
9. “Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 4 mart 2016-cı il tarixli 139-VQD nömrəli Qanunu [Elektron resurs] <http://www.e-qanun.az/framework/32405>.
10. “Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatası publik hüquqi şəxsin yaradılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Prezidentinin bəzi fərmanlarının struktur elementlərinin ləğv

- edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 sentyabr 2016-cı il tarixli 1032 nömrəli Fərmanı [Elektron resurs]. <http://www.e-qanun.az/framework/33671>.
11. “Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatası publik hüquqi şəxsin yaradılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Prezidentinin bəzi fərman və sərəncamlarında dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 sentyabr 2016-cı il tarixli 1033 nömrəli Fərmanı [Elektron resurs] <http://www.e-qanun.az/framework/33684>.
 12. “Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatası publik hüquqi şəxsin yaradılması ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin bəzi qərarlarında dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 23 avqust 2016-cı il tarixli 312 nömrəli Qərarı [Elektron resurs]. <http://www.e-qanun.az/framework/33590>.
 13. “Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasının normativ xarakterli aktlarının hazırlanması və qəbul edilməsi Qaydası”nın təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 13 fevral 2017-ci il tarixli 51 nömrəli Qərarı [Elektron resurs] <http://www.e-qanun.az/framework/34843>.
 14. “Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasının Nizamnaməsinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 10 mart tarixli 828 nömrəli Fərmanı [Elektron resurs] <http://www.e-qanun.az/framework/32297>.
 15. “The organisational structure of FINMA is based on the various sectors of the financial industry”, <https://www.finma.ch/en/finma/organisation/finma-s-divisions>.
 16. Azərbaycan Respublikası Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasının 5 aprel 2017-ci il tarixli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Maliyyə bazarlarında nəzarət edilən subyektlər tərəfindən Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasına ödənilən haqların tənzimlənməsi Qaydaları” [Elektron resurs] <http://huquqiaktlar.gov.az/StatementDetails.aspx?statementId=37534>
 17. “Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 10 mart tarixli 828 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasının Nizamnaməsi”ndə dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2017-cı il 23 iyun tarixli 1499 nömrəli Fərmanı [Elektron resurs] <http://www.e-qanun.az/framework/35900>.
 18. Marc Quintin and Michael W. Taylor, “Regulatory and Supervisory Independence and Financial Stability” IMF Working Paper WP/02/46, [Elektron resurs]. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2002/wp0246.pdf>.
 19. “The Governance of Regulators Creating a Culture of Independence Practical Guidance against undue Influence”, 2017, [Elektron resurs] <http://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/Culture-of-Independence-Eng-web.pdf>.
 20. “Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasının fəaliyyətinin təmin edilməsi ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 oktyabr 2018-ci il tarixli 288 nömrəli Fərmanı [Elektron resurs] <http://www.e-qanun.az/framework/40212>.
 21. “Maliyyə xidmətləri bazarında tənzimləmə və nəzarət sisteminin idarəedilməsinin təkmilləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 28 noyabr 2019-cu il tarixli 1616 nömrəli Sərəncamı [Elektron resurs] <http://www.e-qanun.az/framework/43695>.

REFERENCES

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası [Elektron resurs]. <http://www.e-qanun.az/framework/897>.
2. “Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatası publik hüquqi şəxsin yaradılması haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 3 fevral 2016-cı il tarixli 760 nömrəli Fərmanı [Elektron resurs] <http://www.e-qanun.az/framework/31990>.
3. “Rusiya Federasiyasının Mərkəzi Bankına maliyyə bazarları sahəsində tənzimləmə, yoxlama və nəzarət səlahiyyətlərinin oturulması ilə əlaqədar Rusiya Federasiyasının xüsusi qanunverçilik aktlarına dəyişikliklər edilməsi haqqında” Rusiya Federasiyasının 23 iyul 2013-cü il tarixli 251-FZ nömrəli Qanunu [Elektron resurs].
4. “Swiss Financial Market Supervisory Authority (FINMA)” [Elektron resurs].
5. “Functions and history” [Elektron resurs]. https://www.bafin.de/EN/DieBaFin/AufgabenGeschichte/aufgabengeschichte_node_en.html
6. “Supervision in Austria” [Elektron resurs] <https://www.bmf.gv.at/en/topics/financial-sector/financial-market-supervision.html#:~:text=Supervision%20in%20Austria,by%20the%20Ministry%20of%20Finance>
7. “Tasks and objectives”, https://www.knf.gov.pl/en/ABOUT_US/Tasks_and_objectives

8. "Publik hüquqi şəxslər haqqında" Azərbaycan Respublikasının 29 dekabr 2015-ci il tarixli 97-VQ nomrəli Qanunu [Elektron resurs] <http://e-qanun.az/framework/31994>
9. "Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikasının 4 mart 2016-cı il tarixli 139-VQD nomrəli Qanunu [Elektron resurs] <http://www.e-qanun.az/framework/32405>.
10. "Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatası publik hüquqi şəxsin yaradılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Prezidentinin bezi fərmanlarının struktur elementlərinin ləğv edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 sentyabr 2016-cı il tarixli 1032 nomrəli Fərmanı [Elektron resurs]. <http://www.e-qanun.az/framework/33671>.
11. "Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatası publik hüquqi şəxsin yaradılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Prezidentinin bezi fərman və sərəncamlarında dəyişikliklər edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 sentyabr 2016-cı il tarixli 1033 nomrəli Fərmanı [Elektron resurs] <http://www.e-qanun.az/framework/33684>.
12. "Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatası publik hüquqi şəxsin yaradılması ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin bezi qərarlarında dəyişikliklər edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 23 avqust 2016-cı il tarixli 312 nomrəli Qərarı [Elektron resurs]. <http://www.e-qanun.az/framework/33590>.
13. "Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasının normativ xarakterli aktlarının hazırlanması və qəbul edilməsi Qaydası"nın təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 13 fevral 2017-ci il tarixli 51 nomrəli Qərarı [Elektron resurs] <http://www.e-qanun.az/framework/34843>.
14. "Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasının Nizamnaməsinin təsdiq edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 10 mart tarixli 828 nomrəli Fərmanı [Elektron resurs] <http://www.e-qanun.az/framework/32297>.
15. "The organisational structure of FINMA is based on the various sectors of the financial industry", <https://www.finma.ch/en/finma/organisation/finma-s-divisions>.
16. Azərbaycan Respublikası Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasının 5 aprel 2017-ci il tarixli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Maliyyə bazarlarında nəzarət edilən subyektlər tərəfindən Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasına ödənilən haqların tənzimlənməsi Qaydaları" [Elektron resurs] <http://huquqiaktlar.gov.az/StatementDetails.aspx?statementId=37534>
17. "Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 10 mart tarixli 828 nomrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasının Nizamnaməsi"ndə dəyişikliklər edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2017-ci il 23 iyun tarixli 1499 nomrəli Fərmanı [Elektron resurs] <http://www.e-qanun.az/framework/35900>.
18. Marc Quintin and Michael W. Taylor, "Regulatory and Supervisory Independence and Financial Stability" IMF Working Paper WP/02/46, [Elektron resurs]. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2002/wp0246.pdf>.
19. "The Governance of Regulators Creating a Culture of Independence Practical Guidance against undue Influence", 2017, [Elektron resurs] <http://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/Culture-of-Independence-Eng-web.pdf>.
20. "Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasının fəaliyyətinin təmin edilməsi ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 oktyabr 2018-ci il tarixli 288 nomrəli Fərmanı [Elektron resurs] <http://www.e-qanun.az/framework/40212>.
21. "Maliyyə xidmətləri bazarında tənzimləmə və nəzarət sisteminin idarəedilməsinin təkmilləşdirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 28 noyabr 2019-cu il tarixli 1616 nomrəli Sərəncamı [Elektron resurs] <http://www.e-qanun.az/framework/43695>.

**LEGAL BASIS FOR THE ORGANIZATION OF FINANCIAL MARKET SUPERVISION IN THE
REPUBLIC OF AZERBAIJAN IN 2016-2020**

***Rustamzade A.X., **Bakhishov A.M.**

**National Aviation Academy*

***Azerbaijan National Academy of Sciences, Institute of Law and Human Rights*

The legal basis for the organization of supervision on financial markets in Azerbaijan is reflected in separate provisions of the Constitution of the Republic of Azerbaijan. According to sub-item 15 of the first part of Article 94 of the Constitution, the general rules on the bases of financial activity, taxes, duties

and payments shall be established by the Milli Majlis. The practice of regulating the organization of supervision in detail by separate decrees is widely used. The Financial Markets Supervisory Authority of the Republic of Azerbaijan (FİMSA) was established on the Decree of the President of the Republic of Azerbaijan dated February 3, 2016 "On the establishment of the Chamber of Control over Financial Markets of the Republic of Azerbaijan". More than a year after its establishment, the Charter of the FİMSA was amended in 2017 due to the need for more effective organization of its activities. Reforms in the field of regulation of the FİMSA's activities, changes in many normative legal acts give grounds to say that it is not enough to ensure the continuity of its activities. Although it was created to control financial markets on a more modern basis and effectively, it did not fully justify the expected results. As a result, the Presidential Decree dated November 28, 2019 "On improving the management of the system of regulation and supervision in the financial services market" was followed. According to the order, the FİMSA was abolished and delegated to the Central Bank. It will take time for the Central Bank to make a comprehensive and thorough assessment of the progress made in ensuring the effectiveness of financial market supervision.

Keywords: financial market, supervision, decree, charter, reform, regulation, financial services, Central Bank.

ПРАВОВАЯ ОСНОВА ОРГАНИЗАЦИИ НАДЗОРА ФИНАНСОВОГО РЫНКА АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ В 2016-2020 ГГ.

*Рустамзаде А.Х., **Бахышов А.М.

*Национальная Академия Aviации

**Национальная Академия Наук Азербайджана, Институт Права и Прав человека

Правовая основа организации надзора на финансовых рынках в Азербайджане отражена в отдельных положениях Конституции Азербайджанской Республики. Согласно подпункту 15 части первой статьи 94 Конституции общие правила об основах финансовой деятельности, налогов, пошлин и платежей устанавливает Milli Меджлис. Широко распространена практика детального регулирования организации контроля отдельными указами. Палата по контролю над финансовыми рынками Азербайджанской Республики (МБНП) была учреждена Указом Президента Азербайджанской Республики от 3 февраля 2016 года «О создании Палаты по контролю над финансовыми рынками Азербайджанской Республики». Более чем через год после ее создания, в 2017 году в Устав Палаты были внесены изменения в связи с необходимостью более эффективной организации ее деятельности. Реформы в сфере регулирования деятельности Палаты, изменения во многих нормативных правовых актах дают основание говорить о том, что этого недостаточно для обеспечения непрерывности ее деятельности. Хотя он был создан для управления финансовыми рынками на более современной основе и эффективно, он не полностью оправдал ожидаемые результаты. В результате был подписан Указ Президента от 28 ноября 2019 года «О совершенствовании управления системой регулирования и контроля на рынке финансовых услуг». Палата была упразднена, а ее полномочия переданы Центральному Банку. Потребуется время, чтобы всесторонне и тщательно оценить прогресс, достигнутый в обеспечении эффективности надзора Центрального Банка за финансовым рынком.

Ключевые слова: финансовый рынок, надзор, указ, устав, реформа, регулирование, финансовые услуги, Центральный Банк.

Rəyçi: dos. Ş.M. Kərimov

Müəlliflər haqqında məlumat:

Soyadı, adı, atasının adı	İş yeri	Vəzifəsi, eimi dərəcəsi, elmi adı	Əlaqə
Rüstəmzadə Ayxan Xankişoğlu	Milli Aviasiya Akademiyası	Hüquq kafedrasının müdiri, h.e.d., dosent	rustamzadeax@hotmail.com (+994) 70 513 13 13
Baxışov Əfqan Məhəmməd oğlu	AMEA, Hüquq və İnsan Haqları İnstitutu, "AccessBank" QSC	Dissertant / İcraçı direktor	afgan.bakhishov@accessbank.az (+994) 50 332 80 55